

PATVIRTINTA
Klaipėdos lopšelio-darželio „Volungėlė“
direktoriaus 2019 m. rugsėjo 30 d.
įsakymu Nr. V-79

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „VOLUNGĖLĖ“ SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS IR STEBĖSENOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelio-darželio „Volungėlė“ (toliau – Įstaiga) smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) parengtas vadovaujantis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis patvirtintomis LR Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymu, Rekomendacijomis mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje, patvirtintomis LR Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-625..

2. Aprašo paskirtis – padėti Įstaigos bendruomenei užtikrinti psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, patyčių apraiškoms aplinką.

3. Aprašas nustato smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymą Įstaigoje.

4. Aprašas remiasi šiomis nuostatomis:

4.1. į smurtą ir patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl lyties, seksualinės orientacijos, negalios, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

4.2. kiekvienas Įstaigos administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas (toliau – Įstaigos darbuotojas), pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą/patyčias, privalo reaguoti ir jas stabdyti;

4.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą/patyčias amžiaus ir pareigų, bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių smurtą/patyčias amžių ir pareigas;

5. Apraše vartojamos sąvokos:

5.1. smurtas – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

5.2. smurtas prieš vaiką – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai. Išskiriamos keturios smurto prieš vaikus formos:

5.2.1. fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeltys vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

5.2.2. psichologinis smurtas – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdyimas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

5.2.3. seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kuris pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas nėra sulaukęs amžiaus, nuo kurio seksualiniai veiksmai su juo neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, arba seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui, taip pat ir šeimoje, arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl jo psichinės ar fizinės negalios ar priklausomumo; taip pat vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

5.2.4. nepriežiūra – nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai.

5.3. Patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

5.3.1. žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujamimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

5.3.2. fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas ir kt.;

5.3.3. socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

5.3.4. kibernetinės patyčios: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, asmens tapatybės pasisavinimas, siekiant sugriauti gerą vardą, pažeminti ir kt.

5.4. Patyčių dalyviai:

5.4.1. patyčias patiriantis vaikas – ugdytinis, iš kurio yra tyčiojamasi;

5.4.2. besityčiojantysis/skriaudėjas – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;

5.4.3. patyčias patiriantis suaugęs – administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar techninis darbuotojas, iš kurio tyčiojasi bet kuris bendruomenės narys;

5.4.4. patyčių stebėtojas – bet kuris bendruomenės narys, matantis ar žinantis apie patyčias.

5.5. Prevencija suprantama kaip priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

5.6. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus mokyklos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai mokyklai taikomos prevencijos priemonės yra nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.

5.7. Intervencija suprantama kaip Įstaigos vadovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų darbuotojų (toliau – Įstaigos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto/patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

5.8. Patyčių/smurto stebėseną – patyčių/smurto situacijos Įstaigoje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

5.9. Artima aplinka – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.

6. Įstaigoje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma, nukreipta:

6.1. vaikų prieš vaikus;

6.2. darbuotojų prieš vaikus;

6.3. vaikų prieš darbuotojus;

6.4. darbuotojų prieš kitus darbuotojus;

6.5. vaikų tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš vaikus, darbuotojus.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJA IR STEBĖSENA ĮSTAIGOJE

7. Saugios aplinkos Įstaigoje kūrimas apima: Įstaigos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus Įstaigos mikroklimato kūrimą, vaikų pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) įtraukimą / įsitraukimą.

8. Įstaigos veikla ir valdymas:

8.1. Smurto ir patyčių prevencija yra svarbi Įstaigos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi direktorius, Vaiko gerovės komisijos nariai, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, o jos vykdyme dalyvauja visi Įstaigos bendruomenės nariai.

8.2. Įstaigos direktorius yra atsakingas už Aprašo parengimą ir vykdymą Įstaigoje, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką.

8.3. Saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu rūpinasi Įstaigos vaiko gerovės komisija.

8.4. Aprašo įgyvendinimą organizuoja ne mažiau kaip 3 atsakingi asmenys, sudarantys smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos darbo grupę (toliau – Prevencijos darbo grupė). Įstaigos direktorius įsakymu Prevencijos darbo grupės nariais paskiria direktoriaus pavaduotoją ugdymui, 2 vaiko gerovės komisijos narius, 1 ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo mokytoją. Prevencijos darbo grupė kasmet:

8.4.1. inicijuoja ir koordinuoja apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;

8.4.2. apibendrina duomenis apie Įstaigoje fiksuotus pranešimus dėl smurto ar patyčių, atlieka jų analizę;

8.4.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias ar smurtą analizės duomenimis, rengia patyčių ir smurto prevencijos ir stebėsenos priemonių planą, pristato jį bendruomenei;

8.4.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir stebėsenos priemonių taikymo plano turinį;

8.4.5. teikia siūlymus Įstaigos direktoriui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patyčių prevencijos ar intervencijos srityje klausimais;

8.4.6. teikia siūlymus Įstaigos direktoriui dėl Aprašo tobulinimo;

8.4.7. atlieka kitus Apraše numatytus veiksmus.

8.5. Klaipėdos lopšelis-darželis „Volungėlė“ puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), kurias atitinka visų Įstaigos darbuotojų elgesys ir veikla.

8.6. Įstaigoje darbuotojai laikosi darbo tvarkos taisyklių.

8.7. Ugdytiniai laikosi „Gero elgesio taisyklių“.

8.8. Įstaigos darbuotojų pareigybių aprašymuose numatyta atsakomybė už reagavimą į smurtą ar patyčias pagal Įstaigos nustatytą tvarką.

9. Socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas:

9.1. nuosekliai ir reguliariai ugdomi vaikų savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikimo, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai;

9.2. vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

9.2.1. integruojant į ugdymo turinį;

9.2.2. įgyvendinant prevencines programas: „Zipio draugai“, „Kimochi“.

9.3. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

10. Pozityvaus Įstaigos mikroklimato kūrimas:

10.1. Įstaigos vaiko gerovės komisija, veiklos kokybės įsivertinimo grupė vadovaudamasi Įstaigos veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), reguliariai renka informaciją apie ugdymo(si) aplinkos saugumą, Įstaigos bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja aktualias problemas;

10.2. pozityvaus Įstaigos mikroklimato kūrimu, pozityvių vertybių puoselėjimu, saugios ir palankios vaikams aplinkos kūrimu rūpinasi Įstaigos direktorius, vaiko gerovės komisija, į šį procesą įsitraukia visi bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tariantis;

10.3. numatomos prevencijos ir intervencijos priemonės (toliau – Priemonės), siekiant spręsti identifikuotas problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką;

10.4. Įstaigos darbuotojai pagal pasiskirstytas atsakomybes įgyvendina numatytas priemones. Priemonių įgyvendinimą koordinuoja direktoriaus pavaduotojas ugdymui;

10.5. Priemonių veiksmingumo vertinimo: analizuojami pasiekti rezultatai, sėkmės veiksniai ir trukdžiai, numatomos galimybės tobulinti priemones.

11. Ugdytinių pozityvių vertybių formavimas:

11.1. ugdytinių dalyvavimas gerinant ugdymo (si) aplinką: ugdytinių nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas.

11.2. sudaromos galimybės ir skatinamas mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose.

12. Tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimas / įsitraukimas:

12.1. skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią ugdymo(si) aplinką Įstaigoje, įtraukiant juos į Priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą Įstaigai vietos bendruomenėje, bendradarbiavimą su Įstaigos direktoriumi, mokytojais, kitais specialistais;

12.2. vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos Įstaigoje kūrimo klausimais.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA ĮSTAIGOJE

13. **Įstaigos darbuotojų** veiksmai patyčių ar kitokio smurtinio įvykio prieš vaiką metu:

13.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus smurtą / patyčias žodžiais, atviru klausimu, atsistojimu tarp galimai skriaudžiamo vaiko ir skriaudėjo, nutraukdami bet kokius smurtinius veiksmus. Nedelsiant prieina prie vaikų ir griežtai, bet ne pikta paaiškina, kad viską matė ar girdėjo;

13.2. aiškiai tvirtu tonu pasako, kad toks elgesys Įstaigoje netoleruojamas, ir paprašo liautis;

13.3. elgiasi ramiai ir teikia instrukcijas vaikams. Vaikai gali patirti didelį stresą, todėl ramus Įstaigos darbuotojo elgesys ir adekvatus situacijos vertinimas yra labai svarbus;

13.4. tvirtu ir ramiu tonu paprašo, kad nereikalingi asmenys pasišalintų iš įvykio vietos, paaiškinant, kad vėliau bus suteikta informacija apie įvykį;

13.5. nesileidžia į diskusijas su vaikais, nes skriaudėjai dažnai bando melagingai nušviesti faktus;

13.6. prireikus padeda vaikui, patyrusiam patyčias ar smurtą, pasitraukti iš grėsmingos situacijos. Jeigu to negali padaryti vienas, pakviečia kitus darbuotojus, arba, įvertinęs situacijos sudėtingumą, kviečia policiją numeriu 112.

13.7. neprovokuoja dar didesnė smurtautojo agresijos, bet kokia kritika, rėkimas, moralizavimas gali netiesiogiai išprovokuoti dar sunkesnių pasekmių;

13.8. jeigu smurtą patyręs vaikas yra sužalotas, nedelssdamas kviečia greitąją medicininę pagalbą;

13.9. jeigu pastebi, kad patyčias ar smurtą patyręs vaikas jaučiasi nesaugiai, pasiūlo jam kitą, saugesnę vietą (pvz., visuomenės sveikatos priežiūros specialistės, logopedės, direktoriaus pavaduotojos ugdymui kabinetą);

13.10. išsiveda skriaudėją;

13.11. apie įvykį kuo greičiau žodžiu ar kitomis ryšio priemonėmis informuoja Įstaigos vadovą ar direktoriaus pavaduotoją ugdymui (kai patyčių ar smurtinę situaciją galima suvaldyti, informuoja tik Įstaigos administraciją, kai situacijos suvaldyti nepavyksta, iš karto informuoja policiją, po to Įstaigos administraciją);

13.12. užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (4 ar 5 priedas), ją perduoda Prevencinės darbo grupės pirmininkui.

13.13. įvykus patyčioms ar kitam smurtiniam elgesiui, iš kart po įvykio, bet ne vėliau kaip tą pačią dieną, susisiekiama su įvykio dalyvių tėvais. Įstaigos vadovas nusprendžia, kas iš Įstaigos darbuotojų susisieks su įvykio dalyvių tėvais;

13.14. jeigu Įstaigos darbuotojas nusprendžia, kad įsikišti gali būti pavojinga jo sveikatai ir gyvybei, jis turi pasišalinti ir nedelšdamas pranešti policijai, informuoti Įstaigos administraciją. Įvykį jis turi stebėti per saugų atstumą.

14. Grupės mokytojas gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias / smurtą:

14.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai smurto / patyčių atvejis;

14.2. organizuoja individualius pokalbius su smurto / patyčių dalyviais, informuoja tėvus, esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

14.3. vykdo tolesnę smurto ir patyčių situacijos stebėseną;

14.4. užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (4 ar 5 priedas), ją perduoda Prevenčinės darbo grupės pirmininkui.

15. Prevenčinė darbo grupė gavusi informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias / smurtą:

15.1. Prevenčinės darbo grupės pirmininkas užpildytą formą registruoja Patyčių registracijos žurnale (6 priedas);

15.2. nesibaigus smurto / patyčių situacijai, imasi spęsti smurto / patyčių atvejį;

15.3. sužinoję apie viešą patyčių ar kitokio smurtinio atvejo internetinėje erdvėje, panaudojus vaizdinę, garso ar rašytinę informaciją, atvejį, praneša Ryšių reguliavimo tarnybai pateikdami pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt;

15.4. esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja Prevenčinės darbo grupės posėdį, o prireikus ir Vaiko gerovės komisijos posėdį.

16. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:

16.1. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, grupe, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus; esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

16.2. informuoja Įstaigos direktorių apie esamą situaciją;

16.3. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

17. Tėvai gavę informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias / smurtą:

17.1. sužinoję apie patyčių faktą pasistengia išlikti ramūs, pernelyg emociinga reakcija gali išgąsdinti vaiką;

17.2. sudaro abipusio pasitikėjimo atmosferą ir ramiai pasikalba. Leidžia vaikui papasakoti, kas vyksta. Netardo, o uždavę klausimą palaukia, kol vaikas išdrįs atsakyti;

17.3. padrąsina, kad pasakodamas jis elgiasi teisingai. Pasako, kad niekas neturi teisės žeminti kito;

17.4. neskatina vaiko reaguoti agresyviai, t. y. „atsakyti tuo pačiu“. Jei vaikas patiria patyčias, vadinasi, jis negali apsiginti vienas pats. Neįstumia vaiko į „nesėkmės spąstus“;

17.5. aptaria su vaiku, kokių sprendimų galėtų imtis kartu, kad patyčios būtų sustabdytos. Informuoja vaiką apie savo veiksmus. Asmeniškai pasikalba su vaiko grupės mokytoju, o prireikus ir su Įstaigos vadovu;

17.6. skatina vaiką bendrauti su kitais, draugiškai nusiteikusiais vaikais;

17.7. apgalvoja kartu su vaiku, ką jis galėtų padaryti pasikartojus patyčioms: kur kreiptis, kam pranešti.

17.8. elektroninių patyčių atveju aptaria su vaiku, ko jis pats galėtų imtis (pavyzdžiui: neatsakinėti į provokuojančias žinutes, blokuoti siuntėją), praneša apie netinkamą elgesį ir įžeidinėjimus svetainės administratoriui;

17.9. siekiant, kad vaikas išliktų saugus internetinėje erdvėje, susipažįsta su socialiniais tinklais, kuriuos naudoja vaikas, peržiūri jų registracijos ir saugumo nustatymus. Susipažįsta su pagrindinėmis socialinio tinklo funkcijomis.

17.10. įsigilinę į socialinę platformą, pakalba su vaiku, ką jis labiausiai mėgsta joje veikti, ar daug draugų ten turi, ar visus iš jų pažįsta.

17.11. tėvams įtariant, kad vaikas galimai patyrė patyčias, smurtą iš mokytojų ar kitų Įstaigos darbuotojų, reikėtų nedelsiant apie tai raštu pranešti Įstaigos vadovui.

17.12. atkreiptinas dėmesys, kad tinkamas ir pagrįstas vaiko žinių ir gebėjimų vertinimas bei kiti vaiko normalios raidos vystymuisi įvertinti skirti veiksmai nelaikomi smurtu prieš vaiką.

18. **Įstaigos vadovas** gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusias patyčias / smurtą:

18.1. apie patyčių / smurto atvejį prirėikus praneša pedagoginei psichologinei tarnybai dėl neatlygintinos psichologinės pagalbos suteikimo patyčių / smurto dalyviams, jų tėvams;

18.2. įvertinęs patyčių / smurto situacijos sudėtingumą ir grėsmę vaiko sveikatai ir gyvybei, prirėikus apie patyčių / smurto atvejį nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša ir sukauptą informaciją perduoda Klaipėdos miesto Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ir / ar policijai, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos švietimo skyriui.

18.3. turėdamas pagrįstos informacijos apie galimus vaiko teisių pažeidimus, neužtikrinamas vaiko teises (tai pagrindžiančius faktus ir priemones, kurių imtasi situacijai išsiaiškinti ir išspręsti) perduoda vaiko gyvenamosios vietos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos padaliniui, policijai.

18.4. išnaudojus visas švietimo pagalbos mokiniui teikimo galimybes, sprendžia klausimą dėl kreipimosi į savivaldybės administracijos direktorių dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo arba koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų vaikams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) skyrimo; esant poreikiui mokiniui ir šeimai gauti kompleksinę pagalbą, kreipiasi į savivaldybės įstaigą, kuriai savivaldybė suteikė įgaliojimus teikti socialines paslaugas šeimoms ir koordinuoti atvejo vadybos procesą, su prašymu paskirti atvejo vadybininką.

19. Jei patyčias, smurtą patiria Įstaigos darbuotojas:

19.1. jei Įstaigos darbuotojas patiria patyčias ar kitokį smurtinį elgesį iš vaikų, jų tėvų, kitų Įstaigos darbuotojų, apie tai nedelsdamas praneša Įstaigos vadovui;

19.2. Įstaigos vadovas nedelsdamas imasi veiksmų išsiaiškinti įvykio priežastis, konkrečios situacijos aplinkybes, informuoja suinteresuotas puses;

19.3. Įstaigos vadovas, gavęs pranešimą, nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša pedagoginei psichologinei tarnybai ir rekomenduoja besityčiojusiam / smurtavusiam ir patyčias / smurtą patyrusiam Įstaigos darbuotojui kreiptis psichologinės pagalbos.

20. Įstaigos darbuotojų veiksmai, kilus įtarimui dėl vaiko galimo smurto artimoje aplinkoje, atpažinto pagal nustatytus kriterijus (priedas Nr. 1, Nr. 2):

20.1. bet kuris Įstaigos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas apie tai praneša Įstaigos vadovui, jam nesant direktoriaus pavaduotojui ugdymui (tiesiogiai, raštu arba elektroninio ryšio priemonėmis);

20.2. Įstaigos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau dar negalintis užtikrintai to teigti, gali konsultuotis su Įstaigos Prevencijos darbo grupės nariu, nesant galimybių Įstaigoje — konsultuotis su pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais. Įstaigos darbuotojas (kuriam vaikas atsiskleidė patiriantis smurtą, arba turintis gerą emocinį ryšį su vaiku, arba pastebėjęs smurto požymius) gali inicijuoti pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje. Pokalbio su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje, ypatumai pateikiami Aprašo 3 priede;

20.3. Įstaigos darbuotojui, įtarus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, raštu fiksuoti požymius ir visas aplinkybes, kurios sukėlė įtarimą dėl smurto artimoje aplinkoje (pvz., vaiko elgesio ir emocijų pokyčiai, vaiko pasisakymas, vaiko ir jo atstovo pagal įstatymą bendravimo ypatumai ar kita) ir esant galimybei kartu su pranešimu pateikti Įstaigos vadovui, jam nesant – direktoriaus pavaduotojui ugdymui.

20.4. Įstaigos vadovas ar direktoriaus pavaduotojas ugdymui, gavęs pranešimą iš Įstaigos darbuotojo apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui (savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrių kontaktai: <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsaugos-istaigos/vaiko-teisiu-apsaugos-skyriai/savivaldybiu-vtas.html>) ir / ar policijai.

20.5. Įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo (direktoriaus pavaduotojas ugdymui), pranešęs apie vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį savivaldybės administracijos vaiko

teisių apsaugos skyriui ir / ar policijai, informuoja Įstaigos vaiko gerovės komisiją dėl pagalbos vaikui organizavimo ir / ar teikimo;

20.6. Įstaigos vaiko gerovės komisija aptaria vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį ir bendradarbiaudama su savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriumi nustato švietimo ir (ar) kitos pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (psichologinės pagalbos vaikui mokykloje, švietimo pagalbos ar pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, emocinės paramos telefonu ar kita), bendradarbiavimo su vaiko tėvais, kitomis institucijomis, užtikrinančiomis vaiko teisių apsaugą ir teikiančiomis pagalbą vaikui ir šeimai, aspektus (įstaigų, teikiančių pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems vaikams, kontaktai: www.jaunimolinija.lt/lt/infobankas).

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą įgyvendinančioms institucijoms ir Įstaigos darbuotojams atlikti pavestas funkcijas.

22. Su Aprašu pasirašytinai supažindinami visi Įstaigos darbuotojai.

23. Smurto prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymo tvarkos aprašas talpinamas internetinėje svetainėje ir elektroninėje sistemoje „Mūsų darželis“ susipažinti tėvams ir kitiems suinteresuotiems asmenims.

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE FORMOS IR ATPAŽINIMO KRITERIJAI

1. Įstaigos darbuotojams svarbu būti budriems, atidiems, jautriems ir rūpestingiems pastebint smurto artimoje aplinkoje požymius.

2. Vaiką žaloja bet kuri smurto forma. Kiekvienas vaikas į patiriamą smurtą reaguoja skirtingai, todėl ilgalaikės patirto smurto pasekmės vaiko psichikos sveikatai, psichosocialinei raidai gali būti skirtingos. Pasekmių sunkumas priklauso nuo:

2.1. vaiko amžiaus, lyties, individualių jo asmenybės savybių;

2.2. smurtautojo asmeninių bruožų, jo ryšio su vaiku artimumo (pvz., mama, tėvas, senelis, įtėvis, dėdė), smurtinių veiksmų pobūdžio;

2.3. aplinkinių reakcijos ir požiūrio į smurtą (pvz., teigiama, kad vaikas smurto faktą išsigalvojo, „negali būti, kad šioje inteligentiškoje šeimoje būtų smurtaujama“ arba smurtas toleruojamas kaip norma teigiant, kad „nei vienas neužauga nemuštas“ ir pan.), socialinio palaikymo ir vaikui suteiktos pagalbos kokybės.

3. Vaikams, ugdomiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą (toliau – ikimokyklinio amžiaus vaikai) dėl ribotų pažintinių gebėjimų, emocijų ir elgesio valdymo įgūdžių yra sunku prisitaikyti prie skausmingų gyvenimo situacijų, jie ribotai supranta smurto situacijas (pvz., nors tam tikras asmuo smurtauja, tačiau vaikas vis tiek nori, kad jis neišeitų, gyventų kartu) ir yra nepajėgūs joms pasipriešinti. Galimos vaikų reakcijos: emocinis sąstingis, nerimas, panika, susierzinimo ar pykčio protrūkiai, trumpalaikės atminties sutrikimai, pasyvus ar regresuojantis elgesys (pvz., nesirengia pats, nors tai daryti puikiai mokėjo; nevalgo savarankiškai), psichosomatiniai pilvo, galvos skausmai, miego sutrikimai. Vaiko patirtas smurtas artimoje aplinkoje gali pasireikšti įvairiais būdais – tiesioginiais skundais arba pasikeitusiu elgesiu, emocijinėmis reakcijomis, bendravimo su aplinkiniais ypatumais.

4. Jei vaikas nepatiria tiesioginio smurto, tačiau gyvena aplinkoje, kurioje yra smurtaujama, ir vaikas yra smurtinio elgesio liudininkas, jis patiria fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį vystymąsi žalojančią smurto poveikį.

5. Prieš vaiką gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keleto jų kombinacija, pvz., fizinis smurtas prieš vaiką naudojamas kartu su psichologiniu smurtu ar nepriežiūra. Smurtą artimoje aplinkoje galima atpažinti ne iš vieno, o iš kelių kriterijų, todėl būtina įvertinti smurto artimoje aplinkoje kriterijų visumą.

6. Fizinis smurtas gali pasireikšti:

6.1. smūgiavimu, daužymu, spardymu, stumdymu;

6.2. mušimu („tekšnojimu“, „pliaukšėjimu“ įvairiais daiktais (pvz.: ranka, diržu, batu ir pan.);

6.3. purtymu, žnaibymu, draskymu, kandžiojimu;

6.4. tampymu už plaukų ar ausų;

6.5. smaugimu, kankinimu (pvz.: vertimu ilgą laiką stovėti nepatogioje padėtyje, karštyje ar šaltyje; vaiko burnos plovimu muilu ir pan.);

6.6. uždarymu ir laikymu tamsoje (pvz.: rūsyje, spintoje ir pan.);

6.7. deginimu (cigarečių gėsinimo žymės, kitų įkaitintų daiktų nudeginimai ant kūno), plikymu vandeniu, badymu;

6.8. ginklų ar kitų žalojančių daiktų naudojimu, t. y. tai, kas sukelia vaikui fizinį skausmą ir jį žaloja;

6.9. kitais tyčiniiais fiziniais veiksmais, sukeliančiais vaikui skausmą, darančiais žalą arba keliančiais pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui.

7. Fizinis smurtas gali būti vienkartinis įvykis arba pasikartojantys, ilgą laiką besitęsiantys veiksmai. Fizinio smurto sukelta fizinė žala gali varijuoti nuo lengvo nubrodinimo, mėlynių iki kaulų lūžių ar net gyvybei grėsmingų sužalojimų. Dažniausiai fizinis smurtas palieka žymes ant vaiko kūno, tačiau neretai apie patirtą traumą galima spręsti iš vaiko elgesio ar emocijų.

8. Fizinio smurto atpažinimo kriterijai:

8.1. fiziniai požymiai:

8.1.1. mėlynės arba kraujosruvos (pavienės ar daugybinės vienoje ar keliose vietose), panašaus dydžio, gali būti įvairių daiktų formų (virvės, diržo ir pan.), suaugusio įkandimo (dantų) žymės. Jos gydomos keičiasi nuo raudonos (0–2 dienų) – mėlynos (2–5 dienų) – žalsvos (5–7 dienų) – geltonos (7–10 dienų) – rudos (10–14 dienų) spalvos ir po 2–4 savaičių pranyksta;

8.1.2. nudeginimai (pavieniai ar daugybiniai), nuplikymai įvairiose (matomose ar (ir) nepastebimose) kūno vietose, neturintys pagrįsto paaiškinimo;

8.1.3. nušalimai (sutinusios, paraudusios kojos ar rankos), kuriems nėra pagrįsto paaiškinimo;

8.1.4. įdrėskimai, įpjovimai, nubrozdinimai ar randai, kuriems nėra įtikinamo paaiškinimo ar paaiškinimas nepagrįstas;

8.1.5. burnos ertmės, pilvo ir krūtinės ertmės sužalojimai (kepenų, blužnies), kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis;

8.1.6. stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (pavieniai ar daugybiniai), kai tai nesusiję su vaiko medicinine būkle (pvz.: trapių kaulų sindromu) ar netyčine sunkia trauma, nėra paaiškinimo arba jis nepagrįstas;

8.1.7. tinklainės kraujosruvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis.

8.2. emociniai ir elgesio požymiai:

8.2.1. nerimastingumas, baimingumas;

8.2.2. tam tikrų asmenų, vietų baimė (pvz., bijo tam tikrų suaugusiųjų, bijo grįžti namo);

8.2.3. savęs nuvertinimas (pvz., sako, kad jis nevykėlis, jam nepavyks atlikti užduočių);

8.2.4. perdėtas nuolankumas, paklusnumas;

8.2.5. agresyvumas (pvz., muša ar spardo savo augintinį arba tam tikrą asmenį);

8.2.6. nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos (pvz., greitai įniršta, tranko daiktus ir staiga ima juoktis);

8.2.7. prislėgtumas (pvz., nesišypso, nesijuokia);

8.2.8. padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams (pvz., išsigąsta staigių kito asmens judesių, netikėtų garsų);

8.2.9. nemiga (pvz., negali užmigti, sapnuoja košmarus);

8.2.10. valgymo sutrikimai;

8.2.11. atsiribojimas (pvz., nenori įsitraukti į bendrą grupės veiklą, nebendruoja su kitais vaikais, lieka nuošalyje);

8.2.12. probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje (pvz., tyčia pažeidinėja taisykles, vagia);

8.2.13. vengiantis elgesys kasdienėje veikloje (pvz., atsisako iki tol mėgtos veiklos);

8.2.14. nenoras eiti lopšelių-darželių, stipriai suprastęję ugdymosi pasiekimai;

8.2.15. vengimas persirengti kūno kultūros pamokose, oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (tai gali būti bandymas slėpti mėlynės ar kitus kūno sužalojimus);

8.2.16. kitais vaiko elgesio ar emocijų pokyčiais.

9. Psichologinis smurtas gali pasireikšti:

9.1. vaiko atstūmimu, kai suaugusieji įvairiais būdais ir priemonėmis vaikui demonstruoja, kad jis yra nemylimas ir nepageidaujamas;

9.1.1. grubia vaiko kritika, menkinimu, „etikečių klįjavimu“;

9.1.2. vaiko plūdimu, jo keikimu;

9.1.3. šaukimu ant vaiko;

9.1.4. vaiko žeminimu, menkinimu;

9.1.5. vaiko erziniu ir šaipymusi iš jo protinių galių ar fizinės išvaizdos;

9.1.6. vaiko demonstruojamos meilės, dėmesio ar prisilietimų atmetimu;

9.1.7. fiziniu ar emociniu vaiko apleistumu;

9.1.8. vaiko išskyrimu / atskyrimu nuo likusios šeimos dalies;

9.1.9. vaiko varymu iš namų;

9.1.10. vaiko neįleidimu namo, prisidengiant disciplinos tikslais ar baudimu.

9.2. vaiko ignoravimu, kai suaugusieji dėl savo emocinių ar kitokių problemų (pvz., psichikos sutrikimo, alkoholio vartojimo ar kt.) nėra pajėgūs atliepti vaiko emocinių poreikių, negali parodyti vaikui prieraišumo ar rūpintis juo, nesidomi vaiku, nesuteikia jam švelnumo ar nepripažįsta vaiko buvimo; suaugusieji fiziškai yra šalia vaiko, tačiau emociškai jie nėra prieinami:

- 9.2.1. nenuoseklus suaugusiojo atsakas ar jo nebuvimas į vaiko siekį užmegzti kontaktą;
- 9.2.2. nesirūpinimas vaiko fiziniais, socialiniais ir emociniais poreikiais;
- 9.2.3. nesidomėjimas vaiko interesais, veikla, mokyklos reikalais, draugais, jų nepripažinimas;
- 9.2.4. nelaikymas vaiko savu, jo nepripažinimas;
- 9.2.5. neužtikrinimas vaikui medicininės priežiūros, saugios, švarios aplinkos;
- 9.2.6. negebėjimas ar menkos pastangos apsaugoti vaiką nuo pavojingų ar žalingų jam situacijų;

9.3. vaiko terorizavimu, kai suaugusieji grasina, šaukia ar keikia vaikus, išskiria vieną vaiką iš kitų jį kritikuodami, bausdami ar išjuokdami, baugina fizine žala, palikimu ar net mirtimi:

- 9.3.1. perdėtu vaiko erziniu, šaipymusi, rėkimu, keikimu;
- 9.3.2. grasinimu, vaiko arba kitų bauginimu, gąsdinimu vaiko akivaizdoje;
- 9.3.3. nenuspėjamu, nepagrįstu ir ekstremaliai intensyviu emocijų išliejimu ant vaiko;
- 9.3.4. žodiniiais suaugusiojo grasinimu sužaloti vaiką, save ar kitus;
- 9.3.5. priešišku kitiems šeimos nariams;
- 9.3.6. nenuoseklių ir nepagrįstų reikalavimų vaikui kėlimu;
- 9.3.7. vaiko pašiepimu ir menkinimu kitų akyse;
- 9.3.8. grasinimu atskleisti asmeninę ar trikdančią informaciją apie vaiką;

9.4. vaiko izoliavimu, kai suaugusieji riboja vaiko galimybes įsitraukti / dalyvauti įvairiose veiklose kartu su bendraamžiais, atriboja vaiką nuo jo raidai būtinos emocinės, socialinės stimuliacijos:

- 9.4.1. vaiko palikimu vieno ar be priežiūros ilgą laiką;
- 9.4.2. draudimu vaikui bendrauti su bendraamžiais ar draugais;
- 9.4.3. vaiko atskyrimu nuo įvairios jam būtinos emocinės ir socialinės aplinkos;
- 9.4.4. reikalavimu vaikui nuolat būti namuose / kambaryje;
- 9.4.5. vaiko atribojimu nuo žaidimų su bendraamžiais ir jį džiuginančių veiklų;
- 9.4.6. draudimu vaikui dalyvauti renginiuose, bendraamžių ar šeimos susitikimuose, šventėse;
- 9.4.7. pernelyg griežtomis bausmėmis už vaiko amžiui įprastą elgesį;
- 9.4.8. vaiko skatinimu atsisakyti draugų ar socialinių kontaktų, kvietimų;
- 9.4.9. per didelę vaiko atstovų pagal įstatymą globa ir atsargumu, dėl kurio ribojamas vaiko patyrimas ir mokymasis;

9.5. Vaiko socialiniu tvirkinimu, kai suaugusieji palaiko, pritaria ar skatina vaiko dalyvavimą nusikalstamoje ar vaiko amžiaus neatitinkančioje veikloje, leidžia stebėti žiaurų elgesį su gyvūnais, žiūrėti netinkamo seksualinio turinio vaizdus:

9.5.1. vaiko skatinimu ar apdovanojimu už neetišką ar nelegalų elgesį (pvz., vagystes, melavimą, tyčiojimąsi);

- 9.5.2. vaiko skatinimu užsiimti prostitucija;
- 9.5.3. psichoaktyviųjų medžiagų parūpinimu vaikui arba jų vartojimu kartu su vaiku;
- 9.5.4. leidimu ar skatinimu įsitraukti į veiklas, kurios yra žalingos sau pačiam ar kitiems;

9.6. vaiko išnaudojimu /eksploatavimu, kai suaugusieji manipuliuoja vaiku ar verčia jį dalyvauti veiklose, neatitinkančiose vaiko raidos etapo ir poreikių, deleguoja jo amžiaus neatitinkančią atsakomybę:

- 9.6.1. vaiko raidos lygį, galimybes ir pajėgumą viršijančiais suaugusiųjų lūkesčiais;
- 9.6.2. vaiko vertimu dalyvauti jam nenorimoje veikloje be pagrįstos priežasties;
- 9.6.3. vaiko amžiaus neatitinkančiu reikalavimu prižiūrėti / rūpintis tam tikrais asmenimis;
- 9.6.4. vaiko kaltinimu, gėdinimu, smerkimu dėl kitų elgesio (pvz., tam tikro asmens girtavimo);
- 9.6.5. pernelyg aukštais lūkesčiais namų ruošos ar kasdinių pareigų vykdymo srityje;
- 9.6.6. unikalų vaiko temperamento ir asmenybės savybių neigimu ir kita.

10. Psichologinis smurtas – sunkiausiai atpažįstamas ir nustatoma smurto prieš vaiką forma, nes ji nepalieka žymių ant vaiko kūno, jo pasekmės pasireiškia tik vėliau, be to, sunku nustatyti ribą tarp vaiko auklėjimo (nuolatinio būgštavimo dėl vaiko laisvalaikio, jo vertimas užsiimti tam tikra

veikla ar pan.) ir smurto. Psichologiniam smurtui priskirtinas pastovus vaiko poreikių netenkinimas, nuolatinis vaiko atstovų pagal įstatymą bendravimo su vaiku pobūdis, kuris žalojančiai veikia vaiko asmenybę ir trikdo visavertę jo asmenybės raidą.

11. Psichologinio smurto atpažinimo kriterijai:

11.1. vaiko emociniai ir elgesio požymiai:

11.1.1. perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis;

11.1.2. pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas;

11.1.3. artimo ryšio su vaiko atstovais pagal įstatymą stoka (pvz., nesidžiaugia, kai vaiko atstovai pagal įstatymą ateina pasiimti iš Įstaigos);

11.1.4. agresyvumas kitų vaikų ar gyvūnų atžvilgiu;

11.1.5. vaiko amžiaus neatitinkančios žinios, kalba, elgesys (per daug suaugęs arba pernelyg vaikiškas);

11.1.6. sunkumai valdyti stiprias emocijas, jų proveržius;

11.1.7. atsiribojimas / atsitraukimas nuo tam tikro asmens;

11.1.8. baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu;

11.1.9. socialinių įgūdžių stoka, mažai draugų;

11.1.10. emocinis nebrandumas (lyginant su bendraamžiais);

11.1.11. mikčiojimas, ap sunkinta kalba;

11.1.12. psichosomatiniai skundai (galvos, pilvo skausmai, pykinimas);

11.1.13. nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis;

11.1.14. depresija, uždarumas;

11.1.15. save žalojantis elgesys: pjaustymasis, suicidiniai bandymai;

11.2. psichologinį smurtą prieš vaiką padeda atpažinti suaugusiųjų, psichologiškai smurtaujančių prieš vaiką, elgesio požymiai:

11.2.1. nepagarbos vaikui demonstravimas;

11.2.2. negatyvūs pasisakymai apie vaiką;

11.2.3. emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti;

11.2.4. nesirūpinimas medicininiais vaiko poreikiais;

11.2.5. vaiko pravardžiavimas, viešas jo žeminimas;

11.2.6. nuolatiniai grasinimai vaikui sukelti fizinę žalą arba vaiko vertimas stebėti kaip smurtaujama prieš jo mylimą asmenį ar gyvūną;

11.2.7. nerealistinių lūkesčių vaiko atžvilgiu puoselėjimas;

11.2.8. vaiką išnaudojimas namuose kaip tarno ar tam tikro asmens mažesniems vaikams prižiūrėti;

11.2.9. vaiko įtraukimas į „suaugusiųjų reikalus“, pvz., skyrybas, tam tikrų asmenų tarpusavio konfliktus.

12. Seksualinis smurtas prieš vaiką gali pasireikšti:

12.1. seksualiniais santykiais su prasiskverbimu (analiniais, vaginaliniais, oraliniais);

12.2. daiktų kišimu į lytinius organus;

12.3. vaiko glostymu, lietim, bučiavimu, masturbavimu siekiant seksualiai pasitenkinti;

12.4. vertimu glostyti ar masturbuoti tam tikrą asmenį, bučiuoti, čiulpti, kandžioti jo lytinius organus;

12.5. lytinių organų demonstravimu vaikui;

12.6. vertimu ar siūlymu vaikui nusirenginėti, masturbotis tam tikro asmens akivaizdoje;

12.7. vaiko įtraukimu į pornografinę veiklą ar prostituciją;

12.8. seksualinio pobūdžio kalbomis su vaiku, nepadorių gestų, pornografinio turinio medžiagos demonstravimu vaikui siekiant seksualinių tikslų.

13. Seksualinio smurto atpažinimo kriterijai:

13.1. fiziniai požymiai:

13.1.1. nėštumas;

13.1.2. lytiniu keliu plintančios infekcijos;

13.1.3. poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, kurių negalima paaiškinti atsitiktine trauma;

- 13.1.4. nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, makšties;
- 13.1.5. patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje;
- 13.1.6. skausmingas šlapinimasis;
- 13.1.7. sunkumai sėdint ar vaikstant;
- 13.1.8. suplėšyti, dėmėti ar kruvini, drabužiai;
- 13.1.9. sutrikęs miegas, valgymo sutrikimai;
- 13.2. emocijų ir elgesio požymiai:
 - 13.2.1. nuolatinis savo genitalijų lietimasis, trynimasis (net iki skausmo);
 - 13.2.2. viešas masturbavimasis, nesiliaujantis net ir vaiką sudrausminus;
 - 13.2.3. vaiko amžiaus neatitinkančios seksualinės žinios, atviras įvairių seksualinių dalykų klausinėjimas (net ir nepažįstamų žmonių);
 - 13.2.4. seksualinio turinio žaidimai; žaidžiant demonstruojama agresija, priešiškus savo arba priešingai lyčiai;
 - 13.2.5. lytinio akto su kitais vaikais, gyvūnais ar žaislais imitavimas;
 - 13.2.6. daiktų kišimas sau ar kitiems į vaginą, užpakalį;
 - 13.2.7. nusirenginėjimas nuogai arba įkyrūs prašymai, kitų nurenginėjimas;
 - 13.2.8. savo kūno gėdijimasis / nekentimas / bjaurėjimasis juo;
 - 13.2.9. suaugusiojo lietimasis, „gundymas“, įmantrus, provokuojantis elgesys;
 - 13.2.10. vengimas nusirengti prie kitų žmonių (pvz., per kūno kultūros pamokas);
 - 13.2.11. susivaržymas, susikaustymas, įtampa judant, žaidžiant, sportuojant;
 - 13.2.12. įtampa, sustingimas, baimė būti suaugusių žmonių liečiamu, keliamu, apkabinamu, sodinamu ant kelių;
 - 13.2.13. tam tikrų konkrečių vietų baimė, vengimas (pvz., vonios ar tualetų kambario, tamsių vietų);
 - 13.2.14. seksualinio turinio detalių, simbolių piešimas;
- 13.3. vaikams, patiriantiems seksualinį smurtą, gali pasireikšti ir kiti, nespecifiški požymiai, kurie galimi ir esant kitokio pobūdžio problemoms:
 - 13.3.1. pernelyg nuolankus, paklusnus elgesys;
 - 13.3.2. socialinių kontaktų vengimas, izoliacija;
 - 13.3.3. nesidomėjimas iki tol mėgta veikla;
 - 13.3.4. artumo, intymumo, fizinio kontakto baimė;
 - 13.3.5. dėmesio koncentravimo sunkumai;
 - 13.3.6. nepasitikėjimas suaugusiais;
 - 13.3.7. konkrečių asmenų baimė ar baimė likti vienam su tam tikru asmeniu;
 - 13.3.8. depresija, suicidiniai bandymai;
 - 13.3.9. agresyvus elgesys;
 - 13.3.10. apetito sutrikimai;
 - 13.3.11. miego sutrikimai, naktiniai košmarai, baimė eiti miegoti;
 - 13.3.12. regresyvus elgesys;
- 14. Seksualinis elgesys yra normali vaiko raidos dalis. Tam, kad būtų galima įtarti / atpažinti seksualinį smurtą prieš vaiką, yra svarbu žinoti vaikų seksualumo raidą ir skirtingiems vaiko raidos etapams būdingą seksualinį elgesį. Aprašo 2 priede pateikiami skirtingo amžiaus vaikų normalaus ir susirūpinimą keliančio seksualinio elgesio pavyzdžiai.
- 15. Nepriežiūra gali pasireikšti:
 - 15.1. fiziniu apleistumu: nesirūpinama vaiko maistu (ar jis nemaitinamas), apranga, higiena (pvz., verčiamas vaikščioti purvinais, prasmirdusiais drabužiais), fizine sveikata (pvz., ne pagal vaiko fizinę jėgą skiriami namų ruošos darbai, susirgus nekviečiamas gydytojas, neperkami vaistai), saugia aplinka (pvz.: gyvena šaltuose namuose, paliekamas ilgą laiką be suaugusių priežiūros);
 - 15.2. emociniu apleistumu: netenkinami vaiko psichologiniai poreikiai (pvz., nebendruojama su vaiku, nesidomima jo interesais);
 - 15.3. socialiniu apleistumu: nesirūpinama vaiko išsilavinimu, socializacija.
- 16. Nepriežiūros atpažinimo kriterijai:

- 16.1. vaikas per menkai lyginant su savo bendraamžiais fiziškai išsivystęs (pvz., mažo svorio, ūgio), kai tam nėra medicininių priežasčių;
 - 16.2. netvarkinga vaiko išvaizda – murzinas, purvini drabužiai, suplyšusi avalynė;
 - 16.3. vaiko apranga neatitinkanti sezono, oro sąlygų;
 - 16.4. vaiko dantys išgedę ir netaisomi, negydomos burnos ertmės ligos;
 - 16.5. vaikas mieguistas, sunkiai susikaupia, apatiškas;
 - 16.6. vaikas nuolat alkanas, vagiliauja maistą;
 - 16.7. vaikas neturi būtinausių ugdymosi priemonių;
 - 16.8. vaikas gali vagiliauti įvairius daiktus iš grupės vaikų;
 - 16.9. vaikas nereguliariai lanko Įstaigą, vaiko teisėti atstovai pagal įstatymą nesilaiko, pažeidžia Įstaigos vidaus tvarkos taisykles (pvz., vaikas pernelyg vėlai / anksti atvedamas, „pamirštama“ jį pasiimti nustatytu laiku; vėluoja, praleidžia ugdymo dienas be pateisinamos priežasties);
 - 16.10. vaiką atveda ar nori pasiimti iš Įstaigos jam mažai pažįstami, nuolat vis kiti, neblaivūs, netinkamai besielgiantys suaugusieji;
 - 16.11. vaikas pastebimas elgetaujantis, valkataujantis;
 - 16.12. vaikas neturi socialių įgūdžių ar jie nepakankami jo amžiui;
 - 16.13. žemas savęs vertinimas, vaikas – itin paklusnus;
 - 16.14. vaikas turi žalingų įpročių.
 17. Smurtas artimoje aplinkoje gali pasireikšti ir kitomis formomis ir (ar) požymiais.
-

SKIRTINGO AMŽIAUS VAIKŲ SEKSUALINIS ELGESYS: NORMALUS IR SUSIRŪPINIMĄ KELIANTIS SEKSUALINIS ELGESYS

I. SU SEKSUALUMU SUSIJĘS 2–5 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ ELGESYS

Atitinkantis amžių vaiko elgesys	Susirūpinimą keliantis vaiko elgesys	Vaiko elgesys, dėl kurio būtina kreiptis pagalbos į specialistus
Liečia / trina savo genitalijas, kai yra keičiamos sauskelnės, prieš miegą, kai yra įsitempęs, susijaudinęs ar išsigandęs.	Nesiliauja liesti / trinti savo genitalijų matant kitiems, net kai yra sudrausminamas.	Liečia / trina savo genitalijas (net iki susižalojimo), atsiribodamas nuo jo amžiui įprastos veiklos.
Tyrinėja / domisi skirtumais tarp vyro ir moters, mergaitės ir berniuko.	Nesiliauja klausinėjęs apie genitalijų skirtumus net ir tuomet, kai į klausimus jau atsakyta.	Piktai, liūdnei ar agresyviai žaidžia skirtingų lyčių vaidmenis. Demonstruoja neapykantą savo arba priešingai lyčiai.
Liečia šeimos suaugusiųjų narių ar vaikų intymias kūno vietas.	Liečia ne šeimos narių intymias kūno vietas. Prašo, jog jį liestų.	Stengiasi slapčia paliesti suaugusįjį. Leidžia liesti jį kitiems, reikalauja, jog kiti jį liestų.
Nepraleidžia progos žvilgtelėti į nuogus žmones.	Įsistebeilija į nuogus žmones net ir po to, kai prieš tai ne kartą buvo juos matęs.	Prašo žmones nusirengti. Bando jėga juos nurengti.
Klausinėja apie genitalijas, krūtinę, lytinius santykius, vaikų gimimą.	Nesiliauja klausinėjęs net ir tuomet, kai tėvai pateikė vaiko amžiui tinkamus atsakymus.	Klausinėja nepažįstamųjų net ir po to, kai tėvai atsakė į klausimus. Vaiko seksualinės žinios yra per plačios jo amžiui.
Erekcija.	Užsitęsusi erekcija.	Skausminga erekcija.
Patinka būti nuogam. Gali rodyti kitiems savo genitalijas.	Nori būti nuogas viešoje vietoje net po to, kai tėvai sudrausmino ir neleido to daryti.	Atsisako apsirengti. Slapta demonstruoja savo genitalijas net ir po daugelio įspėjimų.
Domisi, kaip žmonės atlieka tualetu reikalus.	Susidomėjimas tualetu reikalais nemažėja savaitėmis.	Atsisako palikti žmones vienus tualete, užstoja jiems kelią į tualetą.
Domisi vaikų gimdymu.	Berniukų domėjimasis nesiliauja kelias dienas / savaites.	Demonstruoja baimę ar pyktį kūdikių, gimdymo ar lytinių santykių atžvilgiu.
Vartoja nešvankius žodžius, susijusius su tualetu ar seksualiniais dalykais.	Nesiliauja vartoti tokių žodžių namuose, net ir sudrausmintas tėvų.	Nenustoja vartoti tokių žodžių ne tik namuose, bet ir viešoje vietoje net ir po daugybės sudrausminimų.
Domisi savo fekalijomis.	Ištepa savo fekalijomis sienas ar grindis daugiau nei vieną kartą.	Žaidžia su fekalijomis, jas teploja net ir po daugybės sudrausminimų.
Žaidžia daktarais, nagrinėja kitų kūnus.	Nesiliauja žaisti net ir jį sudrausminus.	Verčia kitą vaiką žaisti daktarais, nusirengti.
Vedinas smalsumo ir noro tyrinėti, bando įkišti ką nors į genitalijas ar išeinamąją angą.	Nesiliauja to daryti net ir sudrausmintas.	Per prievartą bando įkišti ką nors į savo arba kito vaiko genitalijas ar išeinamąją angą.
Žaidžia namais, vaidina mamą ar tėtį.	Užgula kitus vaikus, būdamas apsirengęs.	Imituoja arba bando atlikti lytinę sueitį, oralinį seksą, būdamas nuogas.

II. SU SEKSUALUMU SUSIJĘS 6–10 METŲ AMŽIAUS VAIKŲ ELGESYS

Atitinkantis amžių vaiko elgesys	Susirūpinimą keliantis vaiko elgesys	Vaiko elgesys, dėl kurio būtina kreiptis pagalbos į specialistus
Klausinėja apie genitalijas, krūtinę, lytinius santykius, vaikų gimimą.	Demonstruoja baimę ir nerimą, kalbėdamas seksualinio turinio temomis.	Nepaliaujamai klausinėja apie seksą. Žinios apie seksą yra pernelyg išsamios jo amžiui.

Domisi, žvilgčioja, kaip žmonės atlieka tualetu reikalus.	Dažnai yra pagaunamas stebintis ar žvilgčiojantis į žmones, atliekančius tualetu reikalus.	Atsisako palikti žmones vienus tualete.
Vartoja nešvankius žodžius, susijusius su tualetu reikalais, genitalijomis ar seksualiniais santykiais.	Nesiliauja vartoti tokių žodžių prie suaugusiųjų, net ir tuomet, kai tėvai jį sudrausmina ir nubaudžia.	Nesiliauja vartoti tokių žodžių net ir po to, kai buvo pašalintas iš klasės / mokyklos ar atribotas nuo kitos veiklos.
Žaidžia daktarus, nagrinėja kitų kūnus.	Dažnai žaidžia daktarus, net ir po to, kai tai daryti jam buvo uždrausta.	Verčia kitą vaiką žaisti daktarus, nusirengti.
Domisi vaikų turėjimo / gimimo procesu.	Berniukas nesiliauja demonstruoti tikėjimą, jog po kelių mėnesių jis turės vaiką.	Demonstruoja baimę ar pyktį vaikų gimdymo, lytinių santykių atžvilgiu.
Rodo kitiems savo genitalijas.	Nori būti nuogas viešoje vietoje net ir sudrausmintas tėvų.	Atsisako apsirengti. Demonstruoja savo genitalijas viešoje vietoje net ir po daugelio įspėjimų.
Domisi šlapinimusi ir tuštinimusi.	Žaidžia su fekalijomis. Tyčia šlapinasi ne į unitazą, o šalia jo.	Be perstojo žaidžia su fekalijomis, jas teploja. Tyčia šlapinasi ant baldų.
Liečia / trina savo genitalijas, prieš miegą, kai yra įsitempęs, susijaudinęs ar išsigandęs.	Nenustoja liesti / trinti savo genitalijų viešai po to, kai yra sudrausminamas. Masturbuojasi trindamasis į baldus ar kitus objektus.	Liečia / trina savo lytinius organus, atsiribodamas nuo jo amžiui įprastos veiklos. Masturbuoja kitus žmones.
Žaidžia namais, imituoja mamą ar tėtį.	Užgula kitus vaikus būdamas apsirengęs. Imituoja seksualinį elgesį su lėlėmis / pliušiniais žaislais.	Užgula kitus vaikus būdamas nuogas. Verčia kitą vaiką atlikti lytinę sueitį.
Galvoja, jog priešingos lyties vaikai yra „bjaurūs“, todėl jų negalima paliesti. Vaikosi kitus.	Vartoja nešvankius žodžius kito vaiko, kuris kažkuo skundžiasi, atžvilgiu.	Vartoja keiksmažodžius, kalbėdamas apie kito vaiko šeimą. Skriaudžia priešingos lyties vaikus.
Kalbasi apie seksą su kitais vaikais. Kalba apie priešingos lyties draugo ar draugės turėjimą.	Patiria nemalonumų dėl dažnų kalbų apie seksą. Romantizuoja visus santykius.	Nuolat kalba apie seksą ir lytinę sueitį. Dažnai patiria nemalonumų dėl dažnų kalbų apie seksą.
Nori privatumo vonios kambaryje ar persirengiant.	Labai nuliūsta, jei yra stebimas, kol persirenginėja.	Agresyviai ir verksmingai reikalauja privatumo.
Mėgsta klausytis ir laidyti nešvankius juokelius.	Nuolat įkliūva laidant nešvankius juokelius. Imituoja su seksu susijusius garsus, pavyzdžiui, dūsauja, aimanuoja.	Nenustoja laidyti nešvankių juokelių net ir po to, kai buvo pašalintas iš klasės / mokyklos ar atribotas nuo kitos veiklos.
Žiūri nuogų žmonių nuotraukas / paveikslėlius.	Žavisi nuogų žmonių nuotraukomis / paveikslėliais.	Nori masturbotis stebėdamas tokias nuotraukas / paveikslėlius, arba jas / juos demonstruoja kitiems.
Žaidžia žaidimus, susijusius su seksu ir seksualumu, su tokio paties amžiaus vaikais.	Nori žaisti tokius žaidimus su daug jaunesniais arba vyresniais vaikais.	Verčia kitus vaikus žaisti tokius žaidimus.
Piešia genitalijas ant žmogaus figūros meno sumetimais.	Piešia genitalijas ant vieno figūrų, o ant kitų – ne. Piešiamų genitalijų dydis neatitinka kūno proporcijų.	Vaizduojamos genitalijos išsiskiria kaip ryškiausia figūros ypatybė. Vaizduoja lytinę sueitį, grupinį seksą, sadistines ar mazochistines scenas.
Nagrinėja skirtumus tarp vyro ir moters, mergaitės ir berniuko.	Yra sumišęs / sutrikęs dėl vyro ir moters skirtumų net ir po to, kai visi klausimai buvo atsakyti.	Piktai, liūdnai ar agresyviai žaidžia skirtingų lyčių vaidmenis. Demonstruoja neapykantą savo arba priešingai lyčiai.
Nepraleidžia progos pažiūrėti į nuogus žmones.	Spokso / tyko progų paspoksoti į nuogus žmones, nors yra matęs nuogų žmonių.	Prašo žmones nusirengti. Bando jėga juos nurengti.
Apsimeta priešingos lyties asmeniu.	Nori būti kitos lyties asmeniu.	Nekenčia savo lyties, genitalijų.
Nori palyginti savo genitalijas su bendraamžių.	Nori palyginti savo genitalijas su daug jaunesnių arba vyresnių vaikų.	Reikalauja pamatyti vaikų ar suaugusiųjų genitalijas, krūtinę, sėdmenis.
Domisi bendraamžių genitalijų, krūtinės ar sėdmenų lietimui arba nori, kad bendraamžiai tą darytų jam.	Nepalaujamai nori liesti kitų vaikų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Bando imituoti oralinį, analinį ar vaginalinį seksą.	Verčia kitus vaikus leisti jam liesti jų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Verčia kitus vaikus imituoti oralinį, analinį ar vaginalinį seksą.

Bučiuoja artimus suaugusiuosius ir vaikus, leidžiasi jų pabučiuojamas.	Bučiuojasi su liežuviu. Su kitais bendrauja seksualizuota maniera. Baugščiai reaguoja į suaugusiųjų apkabinimą ar bučinį. Nuliūsta, jei viešai demonstruojama meilė / dėmesys. Bučiuoja nepažįstamus suaugusiuosius ir vaikus.	Pernelyg familiariai elgiasi su nepažįstamais žmonėmis. Kalba seksualizuota maniera su nepažįstamais žmonėmis. Fizinis kontaktas su suaugusiais sukelia stiprų susijaudinimą.
Žvilgčioja į kitų genitalijas, sėdmenis, krūtis.	Liečia / spokso į kitų genitalijas, sėdmenis, krūtis. Prašo kitų liesti jo genitalijas, sėdmenis, krūtis.	Stengiasi slapčia paliesti kitų genitalijas, krūtis, sėdmenis. Bando manipuliuoti kitu, kad jis paliestų vaiką.
Erekcija.	Užsitęsusi erekcija.	Skausminga erekcija.
Vedinas smalsumo ir noro tyrinėti, bando įkišti ką nors į genitalijas ar išeinamąją angą.	Dažnai kiša ką nors į savo vaginą ar išeinamąją angą. Bando įkišti ką nors į kitų vaikų genitalijas / išeinamąją angą.	Panaudodamas prievartą ir jėgą, bando įkišti ką nors į kitų vaikų genitalijas / išeinamąją angą. Pažeidžia savo ar kitų genitalijas / išeinamąją angą.
Domisi gyvūnų dauginimusi.	Liečia gyvūnų genitalijas.	Seksualinis elgesys su gyvūnais.

ĮSTAIGOS DARBUOTOJO POKALBIO SU VAIKU, GALIMAI PATYRUSIU SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE, YPATUMAI

Įstaigos darbuotojas, įtaręs ar pastebėjęs galimo smurto prieš vaiką požymius vaiko kūne, elgesyje, emocijose ar vaiko atstovų pagal įstatymą bendravime su vaiku, turėtų susirūpinti ir pasidomėti, kas jam nutiko. Kalbėdamas su vaiku Įstaigos darbuotojas turėtų atkreipti dėmesį į kai kurias pokalbio ypatybes:

- ✓ sudaryti kiek įmanoma saugesnes ir patogesnes pokalbiui sąlygas (pvz., vienam grupėje), kad vaiko nerimas sumažėtų;

- ✓ atsisėsti šalia vaiko arba jam patogiu atstumu viename akių lygyje (nerekomenduojama sėdėti už stalo vienas priešais kitą);

- ✓ klausti vaiko, kas jam nutiko, užduodant atvirus klausimus (pvz.: „Šiandien pastebėjau mėlynės ant tavo rankos riešo. Kas tau atsitiko?“ Neklausti: „Ar čia tam tikras asmuo tau mėlynės padarė?“);

- ✓ ramiai išklausti vaiką, nepertraukinėti, leisti pasakyti, kiek vaikas nori / gali; neprarasti savitvardos: matydamas, kad suaugusysis, kuriam vaikas atsiskleidė, išsigando, supyko ar pasibaisėjo, gali išgąsdinti vaiką, jis gali daugiau nebeapasakoti arba atsiimti savo žodžius;

- ✓ tikėti vaikui: jei vaikas prabilo apie smurtą, jis parodė pasitikėjimą suaugusiuoju. Jei vaikas išgirs abejonę, ar jis sako tiesą, daugiau gali nieko nebesakyti, ir smurtas gali tęstis toliau;

- ✓ nuraminti vaiką, palaikyti jį: vaikui atskleisti smurtą, veikiausiai, reikėjo sukaupti daug drąsos. Svarbu jam perteikti žinią, kad jis gerai pasielgė kreipdamasis pagalbos (pvz., „gerai, kad tu man pasakei apie tai“, „man gaila, kad tau taip atsitiko“);

- ✓ nekaltinti, nesmerkti, nekritikuoti vaiko: svarbu yra vaikui perduoti vienareikšmišką žinią, kad jis nėra kaltas dėl patirto smurto, už tai yra atsakingas suaugęs žmogus, kuris elgėsi neleistinai;

- ✓ skatinti vaiką pasidalinti savo išgyvenimais, jausmais: tikėtina, kad vaikas patiria daug įvairių jausmų ir išgyvenimų: baimę būti kaltinamam, baimę dėl smurtautojo keršto, gėdą, kaltę ir kita, kurie jį slegia;

- ✓ klausiant, kalbant vartoti suprantamus vaikui žodžius, sąvokas, atitinkančias vaiko amžių, pažintinius gebėjimus ir supratimą, specialiuosius ugdymosi poreikius;

- ✓ suprasti, kad vaikas gali būti emociškai prisirišęs prie smurtavusio prieš jį asmens (pvz., jei vaiką seksualiai tvirkino tam tikras asmuo, vaikas gali išgyventi labai prieštarigus jausmus – meilę smurtautojui ir neapykantą jam už padarytą skriaudą), vengti jį kaltinančių, vertinančių ar nukreipiančių klausimų, teiginių;

- ✓ patvirtinti vaikui, kad jis gerai padarė pasisakęs apie patiriamą smurtą;

- ✓ pokalbio metu patikinti vaiką, kad smurtas prieš jį – ne jo kaltė, o smurtavusiojo atsakomybė;

- ✓ klausytis vaiko ir sąžiningai atsakyti į jam kylančius klausimus: vaiką gali kankinti nežinia dėl ateities, smurto atskleidimo pasekmių. Svarbu patikinti vaiką, kad bus stengiamasi užtikrinti jo saugumą, tačiau nežadėti to, ko nėra galimybės išpildyti (pvz., nereiktų vaikui sakyti „Tavo mama nenusimins“);

- ✓ paaiškinti vaikui (atsižvelgiant į vaiko amžių ir supratimą), kas vyks po to, kai jis pasisakė, kokių veiksmų ims mokyklos darbuotojas vaikui apsaugoti;

- ✓ būti prieinamam vaikui, nepalikti jo vieno su savo problema, mintis ir jausmais.

Rekomenduojama vaiko papasakotas smurtinės situacijos detales užrašyti kaip įmanoma tiksliau, cituojant vaiko kalbą: kada prasidėjo smurtas, kas tai darė, kas apie tai žino / žinojo, kam vaikas yra dar pasakojęs ar (ir) kodėl nepasakojo, kokie, vaiko supratimu, buvo smurtautojo motyvai, kaip vaikas jautėsi po smurtinio įvykio. Įstaigos darbuotojas turėtų įvertinti, kiek vaiko pasakojimas galimai realistiškas, ar vaiko nurodomos aplinkybės, faktai atitinka sužalojimų turinį, sunkumą (pvz., ant vaiko rankos matoma suaugusio asmens plaštakos dydžio mėlynė, o vaikas sako, kad jam per ranką sudavė penkiametis brolis). Svarstyti apie vaiko patiriamą smurtą galima, kai vaiko sužalojimai

yra neįprasti, jo pasakojimas atrodo neįtikinamas. Svarbu prisiminti, kad smurtą patyrę vaikai dažnai neprisipažįsta, kas ir kaip prieš juos smurtavo, dėl įvairių priežasčių: galvoja (ar yra įtikinti), kad yra patys kalti dėl tokio elgesio su jais; nori būti ištikimi savo smurtautojui; bijo smurto atskleidimo pasekmių ar pan.

Kalbantis su vaiku neleistina:

- ✓ žadėti tai, ko nebus galimybės ištesėti, pvz., „tau daugiau nieko blogo neatsitiks“;
- ✓ versti vaiką detaliai pasakoti apie patirtą smurtą. Svarbu leisti jam kalbėti tiek, kiek jam norisi;
- ✓ vertinti ir klausinėti vaiką apie jo jausmus smurtautojui;
- ✓ klausti vaiko, kodėl jis anksčiau nepasakė / nesipriešino smurtui; tai vaikui gali sustiprinti kaltės jausmą; jei yra žinoma, kas yra smurtautojas, leisti jam susitikti su vaiku; šiuos klausimus turi spręsti policija ir (ar) savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrius;
- ✓ leisti vaikui atsiskleisti prie kitų vaikų. Reikia saugoti ir gerbti jo privatumą, neatskleisti ir neaprašinėti informacijos su įvykius nenusijusiems asmenims.

SVARBU: Įstaigos darbuotojo įtarimai dėl vaiko galimai patiriamo smurto nėra įrodymai. Įrodymų rinkimas – teisėsaugos specialistų kompetencija.

Skubia vaiko apsauga būtina pasirūpinti, kai:

- ✓ kyla akivaizdus pavojus vaiko fizinei, psichinei sveikatai;
 - ✓ nėra maisto, vaikas badauja;
 - ✓ nesaugu dėl higienos stokos (pvz.: tikimybė infekcijoms, nes nėra geriamo vandens ir pan.);
 - ✓ dėl psichikos sveikatos sutrikimų paūmėjimų vaiko atstovai pagal įstatymą nėra pajėgūs pasirūpinti vaiko fiziniais, psichologiniais, socialiniais poreikiais;
 - ✓ yra tikimybė, kad vaiko atstovai pagal įstatymą, vartojantys psichoaktyvias medžiagas (alkoholį, narkotikus) ir apsvaigę nuo jų, artimiausiu metu nesiliaus to daryti.
-

**KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „VOLUNGĖLĖ“
PRANEŠIMO APIE ĮTARIAMĄ SMURTĄ FORMA**

Pranešimo data

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie įtariamą smurtą:	
Kas pranešė apie įtariamą smurtą:	
Kada kilo įtarimas apie smurtą:	
Prieš ką, kaip įtariama, buvo smurtaujama (vaiko vardas, pavardė, amžius, grupė)	
Kokia smurto forma (-os) naudota (-os) ar įtariama, kad buvo naudota (-os):	
☐ Fizinė	
☐ Psichologinė	
☐ Seksualinė	
☐ Nepriežiūra	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas:	

Pastebėti kriterijai:

--

Tėvų ar kitų vaiko artimų žmonių paaiškinimai:

--

Kitos pastabos:

--

**KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „VOLUNGĖLĖ“
PRANEŠIMO APIE PATYČIAS FORMA**

(Pranešimo data)

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie smurtą ir patyčias:	
Kas pranešė apie smurtą ir patyčias:	
Kada įvyko smurtas ir patyčios (data, val.):	
Kur įvyko smurtas ir patyčios:	
Kokia smurto ir patyčių forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
<ol style="list-style-type: none">Fizinės: užgauliojimas veiksmais (stumdymas, įspyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, plaukų pešiojimas, žnybimas, daiktų atiminėjimas ir pan.);Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, veido mimika, ignoravimas, siekiant parodyti, kad yra nepageidaujamas ar atstumiamas;Elektroninės: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių ar elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbiuose, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas ir pan.);Kiti pastebėjimai (įrašyti)	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas:	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Asmens, vaiko, patyrusio smurtą ir patyčias vardas, pavardė, amžius, grupė:	
Asmenų, vaiko/ų, kuris tyčiojosi vardas, pavardė, amžius:	
Asmenų, vaiko/ų, stebėjusio patyčias vardas, pavardė, amžius:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Darželio pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po įvykio, planas su:

Asmeniu, vaiku patyrusiu patyčias:	
Asmeniu, vaiku, kuris tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių dalyvių tėvais (globėjais):	
Kitais Darželio darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	

**KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „VOLUNGĖLĖ“
PATYČIŲ REGISTRAVIMO ŽURNALAS**

F – fizinės

Ž – žodinės

E – elektroninės

S – socialinės

M – mokinys

S – suaugęs bendruomenės narys

Atvejo Eil. Nr.	Data	Pranešėjo vardas, pavardė, pareigos	Smurto ir patyčių pobūdis: F, Ž, E, S	Smurtą patiriantis asmuo: M, S	Smurta ujantis asmuo: M, S	Pastabos
